

Антиколорад, к.с., які показали високу ефективність. Найбільш ефективним був інсектицид Антиколорад.

Підвищити рівень урожайності насаджень можливо за умови використання виробництвом сучасних інтенсивних технологій вирощування та найновіших сортів з комплексом цінних господарсько-біологічних показників високого рівня. Але головним чинником у промисловому садівництві, який відіграє вирішальну роль в успішному розвитку галузі, є сорти та їх захист від шкідливих організмів.

УДК 632.787Б

Ю. О. Наконечна, С. В. Станкевич

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

**ТРОФІЧНА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ ТА ШКІДЛИВІСТЬ АМЕРИКАНСЬКОГО
БІЛОГО МЕТЕЛИКА (*HYRHANTRIA CUNEA* (DRURY, 1773))**

Американський білий метелик належить до небезпечних багатоїдних шкідників. Залежно від стану популяції та метеорологічних умов вегетаційного періоду гусениці американського білого метелика надають перевагу певним видам та сортам рослин-живителів. Наявність достатньої кормової бази визначає тривалість розвитку, життєздатність, масу гусениць і лялечок, а також плодючість метеликів (Заполовський, 2013).

У канадських листяних лісах найбільш улюбленими породами для живлення шкідника є береза і тополя (Morris, 1976), а його масове розмноження було помічено в антропогенних насадженнях (Warren, 1970). У Європі гнізда американського білого метелика дуже рідко виявляють у лісових масивах на рівнині, а в гірських лісах шкідника взагалі не виявлено.

В Україні живлення американського білого метелика засвідчено більше ніж на 250 видах плодкових і декоративних порід, і тому його характеризують як виключно агресивного і небезпечного шкідника, який завдає великої шкоди багаторічним насадженням. Крім того, гусениці часто значно пошкоджують такі культури, як яблуня, черешня, слива, вишня, виноград, груша, горіх волоський, акація, абрикос, персик, хміль та ін. Гусениці американського білого метелика старших віків у пошуках їжі можуть пошкоджувати кропиву, дурман, коноплі та інші трав'яні рослини (Заполовський, 2013).

За кормовою цінністю І.О. Чураєв (1958) розподілив кормові рослини американського білого метелика на чотири групи: 1) шовковиця і клен ясенелистий; 2) слива, яблуня, черешня, айва, вишня, груша, бузина, горіх волоський; 3) абрикос, персик, акація, тополя; 4) трав'янисті факультативні рослини.

Наші дослідження проводили на території Харківського району Харківської області (околиці с. Мала Рогань, 49° 56' 19" N, 36° 29' 26" E) та в лабораторних умовах (ексикатори) у 2019–2020 рр. Загалом у 2019 р. було

виявлено 1578 гнізд американського білого метелика, серед яких гнізд першого покоління – 983 шт, другого – 599 шт. У 2020 р. виявлено 807 гнізд американського білого метелика, серед яких гнізд першого покоління – 531 шт, другого – 276 шт. Різницю між роками можна пояснити несприятливими погодними умовами 2020 р., а між поколіннями – проведенням захисних заходів проти гусениць різних віків.

У результаті проведених досліджень встановлено, що найбільш сприятливою для гусениць різних віків харчовою базою є молоде листя клена ясенелистого. Гусениці вели активний спосіб життя, відмічено мінімальну смертність шкідливого організму, динаміка вильоту метеликів була високою.

Гусениці середніх та старших віків, які залишилися на сильно об'їдених деревах, переповзали на сусідні дерева клена ясенелистого та продовжували живлення. А гусениці молодших віків не здатні були переповзати на сусідні дерева, і це призводило до їх загибелі. Гусениці, які живилися огрубілими листками, розвивалися на 4–12 днів довше.

Однією з основних ознак, за якою проводили діагностування американського білого метелика в насадженнях, була наявність на деревах павутинистих гнізд. Гусениці першого–другого віків утворюють гнізда з декількох листочків, які щільно обплетені павутиною. У кінці п'ятого віку гусениць гніздо може досягати розміру 1,0–1,5 м.

У лабораторних умовах (в ексикаторах) живлення гусениць відбувалося на листках клена ясенелистого, дикої шовковиці та яблуні. Найкращий розвиток гусениць різних віків відмічено при живленні листками клена ясенелистого – 99 % гусениць залялькувались. Гусениці котрі живилися шовковицею та яблунею, вели менш повільний спосіб життя, 5 % гусениць загинули в останньому віці, кладки яєць метеликів були меншого розміру.

Рослини, які пошкоджуються американським білим метеликом, ентомологи поділяють на три основні групи: 1) рослини, яким віддає перевагу та часто пошкоджує шкідник; 2) рослини, які пошкоджуються рідше, але живлення на них забезпечує повний цикл розвитку шкідника: група листяних деревних і кущових порід; 3) рослини, які пошкоджуються гусеницями старших віків і не забезпечують повний цикл розвитку шкідника: трав'янисті рослини і хвойні породи (Заполовський, 2013).

Шкідливість американського білого метелика досить висока, тому що результатом його харчування є дефоліація дерев. (Шестопапов, 2012). За дослідженнями названих авторів, дефоліація насаджень призводить до порушення обмінних процесів у рослинах та їх ослаблення. Унаслідок цього знижуються врожайність, захисна, декоративна та естетична функція насаджень, погіршуються умови для існування фауни. Через систематичне пошкодження гусеницями різних віків рослини всихають і гинуть. Плодові та ягідні культури знижують урожайність або взагалі не плодоносять не тільки в рік сильного пошкодження, але і наступного року.